

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

TÜRK CEZA HUKUKUNDA ŞİKE VE TEŞVİK PRİMİ SUÇLARI*

Emir Efe EGEMEN¹

Doktora Öğrencisi

Türk-Alman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

E-mail: lawlexius@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1310-9713

Öz

Günümüzde, spor müsabakaları ve spor dünyası, çok önemli boyutta bir ekonomik güç ve etkiye sahiptir. Bu gerçeğin ardında bulunan temel unsurlar, spor kulüplerinin sponsorluk, müsabaka bileti, lisanslı ürün, transfer ve yayın gelirlerinden kaynaklı devasa ekonomisi ve spor müsabakaları üzerinden yürütülen bahis oyunlarının kapsamının teknoloji aracılığıyla genişleyip dünya çapında yayılarak bu oyunlardan doğan ekonomik kazancın oldukça artmasıdır. Ayrıca spor kulüplerinin birçoğu, şirket olarak faaliyet göstermekte ve bu kulüplerin sportif başarı veya başarısızlıkları onların borsadaki hisse değerlerini doğrudan etkilemektedir. Bu mevcut durum dolayısıyla, şike suçu ve teşvik primi suçunun ekonomi ceza hukuku alanında değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Şike ve teşvik primi eylemlerinin Türk ceza hukuku bağlamında suç olarak nitelendirilmesi ve ceza yaptırımına bağlanması, 2011 yılında yürürlüğe giren 6222 sayılı Kanun ile gerçekleşmiştir. Belirtilen Kanun öncesindeki dönemde, bu eylemler yalnızca idari anlamda ve disiplin boyutunda değerlendirilmekteydi. Bu çalışmada, şike ve teşvik primi suçları hakkında, öncelikle kavramsal çerçeveye ve konuya dair yasal gelişmelere yer verilmiş, ardından bu suçların Türk ceza hukuku boyutunda genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** lawlexius@gmail.com

Atf (APA): Egemen, E. E., (2023), Türk Ceza Hukukunda Şike ve Teşvik Primi Suçları, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 15 (1): 14-49., <https://doi.org/10.53881/hiad.1250065>.

Lisans: Bu makalenin kullanım izni Creative Commons Attribution-NoCommercial-NoDerivs 3.0 Unported (CC BY-NC-ND3.0) lisansı aracılığıyla bedelsiz sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Ceza Hukuku, Şike, Teşvik Primi, Ekonomi Ceza Hukuku, 6222 Sayılı Kanun

Alan Tanımı: Ekonomi Ceza Hukuku

MATCH-FIXING AND INCENTIVE PREMIUM CRIMES IN TURKISH CRIMINAL LAW

Abstract

Today, sports competitions and the world of sports have a very significant economic power and influence. The main factors behind this fact are the huge economy of sports clubs originating from sponsorship, competition tickets, licensed products, transfer and broadcasting revenues, and the widening of the scope of betting games carried out on sports events through technology and spreading around the world, and the increase in economic income arising from these games. In addition, many of the sports clubs operate as companies and the success or failure of these clubs directly affects their share values in the stock market. Due to this current situation, it can be said that match-fixing crime and incentive premium crime should be evaluated in the field of economic criminal law. The characterization of match-fixing and incentive premium acts as a crime in the context of Turkish criminal law and their penal sanction was realized with the Law No. 6222, which entered into force in 2011. In the period before the mentioned Law, these actions were only evaluated in terms of administrative and disciplinary aspects. In this study, first of all, the conceptual framework and legal developments regarding the match-fixing and incentive premium crimes are given, and then a general evaluation of these crimes in the dimension of Turkish criminal law is made.

Key Words: Turkish Criminal Law, Match-fixing, Incentive Premium, Economic Criminal Law, The Law No. 6222

JEL Codes: K14, K40, Z2

1. GİRİŞ

Spor müsabakaları, özünde rekabeti ve kazanma isteğini barındırmaktadır. Spor kulüplerinin, spor müsabakaları aracılığıyla mali açıdan önemli miktarlarda gelir kaynağı elde etmesinden dolayı, rekabet ve kazanma isteği, usulsüzlükleri ve hukuka aykırılıkları da beraberinde getirmektedir.

Spor müsabakaları ve bahis oyunları arasında yakın bir ilişki mevcuttur. Çünkü bahis oyunları, spor müsabakaları üzerinden yürütülmektedir. Bahis sistemi, belli bir spor müsabakasının hem esnasında gerçekleşebilecek olaylara hem de sonucuna dair öngörü ve tahminde bulunarak para kazanmak üzerine kuruludur. Bu

bakımdan, para kazanmanın asıl amaç olduğu böylesi bir ortam, hukuka aykırı eylemlerin varlığına da açık hale gelmektedir.

Günümüzün teknoloji dünyasında ve bahis platformlarının çoğaldığı ortamda, herhangi bir ülkedeki herhangi bir dalda gerçekleşen spor müsabakası hakkında, dünyanın her yerinden internet aracılığıyla çok rahat ve kolay bir şekilde bahis oynanabilmektedir. Para kazanma hatta daha fazla para kazanma yönündeki istek ve hırs, hukuka aykırı bazı müdahaleler doğrultusunda, spor müsabakalarının sonucunu etkileyebilmektedir. Bu çerçevede suç olarak kabul edilen iki temel eylem karşımıza çıkmaktadır: Şike ve teşvik primi. Şike suçu yoluyla, bir spor müsabakasının sonucu önceden kararlaştırılan şekilde tamamlanmaktadır. Teşvik primi suçunda ise, spor müsabakasındaki bir taraf, üçüncü kişilerce belirli bir menfaat veya kazanç aracılığıyla başarılı olma yönünde teşvik edilmektedir.

Ülkemizde spor alanındaki hukuki sorunlara dair kanun koyucu tarafından oluşturulan ilk kanuni düzenleme, 2004 yılında çıkarılan 5149 sayılı “*Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun*”² (5149 sayılı Kanun) olup bu kanunda şike ve teşvik primi suçları yer almamaktadır. Şike ve teşvik primi eylemlerinin ceza hukuku bağlamında suç olarak düzenlenmesi, 2011 yılında hayata geçmiştir. Belirtilen tarih göz önüne alındığında; bu eylemlerin suç şeklinde düzenlenerek cezai yaptırıma bağlanmasında geç kalındığını söylemek mümkündür.

Şike ve teşvik primi eylemleri, 2011 yılına kadar, ilgili spor federasyonların kendi iç düzenlemelerinde kalmış ve disiplin hukuku çerçevesinde değerlendirilmiştir. Şike ve teşvik primi eylemlerinin kanuni çerçevede suç olarak düzenlenmesi ve cezai yaptırıma bağlanması, 2011 yılında çıkarılan 6222 sayılı “*Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun*”³ (6222 sayılı Kanun) ile gerçekleşmiştir.

6222 sayılı Kanun’un yürürlüğe girdiği ilk halindeki şike suçuna ilişkin öngörülen cezai yaptırım, **5 yıldan 12 yıla kadar** hapis cezası şeklinde idi. Fakat burada yer alan hapis cezası miktarı, aynı yıl çıkarılan 6259 sayılı “*Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*”un⁴ (6259 sayılı Kanun) 1’inci maddesi doğrultusunda, **1 yıldan 3 yıla**

² Kabul Tarihi: 28.04.2004, Kanunun TBMM’de kabul edildiği ilk hâli için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5149.html> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

³ Kabul Tarihi: 31.03.2011, Resmî Gazete Tarih: 14.04.2011, Sayı: 27905. Kanunun tam metni için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6222.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

⁴ Kabul Tarihi: 10.12.2011, Resmî Gazete Tarih: 15.12.2011, Sayı: 28143. Kanunun tam metni için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111215-7.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

kadar hapis cezası şeklinde değiştirilmiş ve öngörülen ceza miktarı önemli ölçüde azaltılmıştır.

Çalışmamızda, şike ve teşvik primi suçlarının ceza hukukumuzdaki yerine dair genel açıklamalarda ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu ekseninde, öncelikle kavramsal çerçeveye yer verilmiş ve suç ile korunan hukuki değere değinilmiştir. Ardından suçun maddi ve manevi unsurları incelenmiş ve suçun nitelikli hâlleri ile özel görünüş biçimleri irdelenmiştir. Suçlara dair öngörülen yaptırım ve bu kapsamdaki muhakeme ile zamanlaşımı konularına değinildikten sonra, bu suçlar hakkında genel değerlendirmeler yapılmış ve bu suçlarla mücadele adına tavsiyelere yer verilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmamızın temel konusunu şike suçu ve teşvik primi suçu oluşturmaktadır. Konunun daha iyi kavranabilmesi adına, çalışmamızın başında, konuya dair temel kavramlara yer vermek gerekmektedir.

2.1. Şike

Türk Dil Kurumu'na göre⁵; şike, “*bir spor karşılaşmasının sonucunu değiştirmek için maddi veya manevi bir çıkar karşılığı varılan anlaşma; bir çıkar karşılığı, uzlaşarak bir iş yapma, aldatma*” anlamlarına gelmektedir.

2003 tarihli bir Meclis Araştırması Komisyonu Raporu'nda⁶, şike, kısaca “*danışıklı yarışma yapma*” olarak ifade edilerek “*sporcuların, spor kulüplerinin yöneticilerinin veya diğer mensuplarının belli bir ekonomik menfaat karşılığı ya da başka güdüler ile anlaşarak, müsabakayı önceden belirledikleri sonuca uygun olarak tamamlamaları hali*” şeklinde tanımlanmıştır.

⁵ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

⁶ Tam adıyla “*Diyarbakır Milletvekili Mesut Değer ve 25 Milletvekilinin; İzmir Milletvekili Hakkı Ülkü ve 26 Milletvekilinin; İzmir Milletvekili Ahmet Ersin ve 23 Milletvekilinin; Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya ve 27 Milletvekilinin; Trabzon Milletvekili Faruk Nafiz Özak ve 23 Milletvekilinin Türk Sporunda Şiddet, Şike, Rüşvet ve Haksız Rekabet İddialarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci Maddeleri Uyarınca Bir Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergeleri ve (10/63, 113, 138, 179, 228) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*” (Çalışmamızda, bundan sonra, Meclis Araştırması Komisyonu Raporu şeklinde ifade edilecektir.) İlgili Meclis Araştırması Komisyonu Raporunun metni için bkz. <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss956m.htm> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

2008 tarihli bir kanun tasarısında⁷ ise; şike, “*bireysel veya takım halinde yapılan spor müsabakalarına sporcu, antrenör, teknik direktör, hakem veya her ne ad altında olursa olsun görevli olarak katılanlar ile sporu veya takımı temsile yetkili olanlardan, karşılaşma veya yarışmanın sonucunu çıkar karşılığı anlaşarak etkilemeyi*” ifade etmektedir.

2011 yılında, şike eylemi, Türk ceza hukuku bağlamında ilk kez yasal mevzuatımıza girmiş ve böylece cezai yaptırıma bağlanmıştır. 6222 sayılı Kanun’un “Şike ve teşvik primi” kenar başlıklı 11’inci maddesinin 1’inci fıkrasında, şike, “*belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin etmek*” şeklinde tanımlanmaktadır. Sporun amacını, insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, insan iradesini güçlü kılmak ve toplumdaki barış ve kardeşlik duygusunu yaygın hale getirmek olarak nitelendiren Güner (2001: 18), şikenin suç olarak nitelendirilip bir ceza yaptırımıyla düzenlenmesini, şike eyleminin sporun amaçlarına ters düşen bir eylem olmasıyla açıklamaktadır. Gerçekten de şike eyleminin, sporun ruhuna ve amacına ters düştüğünü söylemek mümkündür.

2017 tarihli Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Futbol Müsabaka Talimatı’nın⁸ “Müsabaka Sonucunu Etkileme” kenar başlıklı 25’inci maddesinin 1’inci fıkrasına göre; “*Müsabakanın sonucunu hukuka veya spor ahlakına aykırı şekilde etkilemek yasaktır. Teşvik primi verilmesi de bu kapsamdadır.*”

2017 tarihli Futbol Disiplin Talimatı’nın⁹ “Müsabaka Sonucunu Etkileme” kenar başlıklı 56’ncı maddesinin 1’inci fıkrasında, “*Müsabakanın sonucunu veya sürecini hukuka veya spor ahlakına aykırı şekilde etkilemek yasaktır.*” denilerek diğer talimatla benzer yönde ifadelere yer verilmiştir. Ayrıca bu madde kapsamında; burada belirtilen ihlalleri gerçekleştirenlere sürekli hak mahrumiyeti cezası verileceği, bu ihlallerin kulüp yöneticileri tarafından gerçekleştirilmiş olması

⁷ 03.06.2008 tarih ve B.02.0.KKG.0.10/101-753/2458 sayılı “*Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı*”nın 3. maddesi. Kanun tasarısının tam metni için bkz. <https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0604.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

⁸ Talimatın tam metni için bkz.

<https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Futbol-Musabaka-Talimati.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

⁹ Talimatın tam metni için bkz.

<https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Futbol-Disiplin-Talimati.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

halinde ilgili kulübe bir alt lige düşürme cezası verileceği ve ihlalde sorumluluğu bulunan kişilere ayrıca para cezası verilebileceği hükme bağlanmıştır.

2019 tarihli Gençlik ve Spor Bakanlığı'nca yayımlanan Spor Disiplin Yönetmeliği'nin¹⁰ “Şike ve teşvik primi” kenar başlıklı 51'inci maddesinin 1'inci fıkrasında, şike, 6222 sayılı Kanun ile uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir.

Sevinç Aykın'a (2019: 8) göre; şike, “*sporcuların, spor kulüplerinin yöneticilerinin veya diğer mensuplarının belli bir ekonomik menfaat karşılığı ya da başka güdüler ile anlaşarak, müsabakayı önceden belirledikleri sonuca uygun olarak tamamlamaları halidir.*” Bu tanımın daha geniş şeklini içeren Şen'in (2017: 26) tanımına göre ise; şike, *müsabaka, yarışma ve oyunun sonucuna etki etme kabiliyet, imkân ve yeteneğine sahip olan kişilere (sporcu, hakem ve idarecilere) doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ulaşıp haksız yarar temin etmek, bu yolda karşılıklı rızaya dayalı anlaşmak suretiyle müsabaka, yarışma ve oyuna (oyunun sonucuna) müdahale etmek* anlamına gelmektedir.

Şike hakkında yapılan tanımlardaki ortak nokta, tarafların bir spor müsabakasının sonucuna etki etmek üzere anlaşma sağlamalarıdır. Tarafların aralarında yaptığı bu anlaşma doğrultusunda; ilgili spor müsabakasının, tarafların arzu ettiği şekilde sonuçlanması amaçlanmaktadır. Ortaya çıkacak sonuç için taraflara yönelik belirli bazı menfaat veya kazanç sağlanmaktadır.

İnsanın doğasında mevcut bulunan kazanma ve başarılı olma arzusu, spor müsabakalarının sonucuna etki etmek gibi eylemlere başvurulmasına sebebiyet vermektedir. Bu müdahaleci durum ise, spor müsabakalarının doğasının bozulmasına yol açmaktadır. Yani buradaki olumsuz sonucu doğuran ana neden, başarı ve kazanma hırısıdır. Özetle, spor karşılaşmasının sonucuna müdahale edilerek kazanç sağlama aracı olarak işlev gören şike, “fair play” olarak bilinen adil ve dürüst oyun, etik davranış ve sportmenlik gibi temel değerleri yok saymaktadır.

Sportdaki başarı kazanma veya başarılı olma ideali, Güreş'e (2021: 83) göre; spora ilişkin değerlerin, ilkelerin ve amacın birbiriyle çakıştığı bir ortamın yaratılmasına neden olmaktadır. Ayrıca Bayraktar (2019: 2761), konuyla ilgili değerlendirmesinde, sporun hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, insanların sağlık düzeylerini geliştirici nitelikteki özelliği ve yarışmalar aracılığıyla daha üst noktalara ulaşabilme isteklerini arttırıcı niteliğine vurgu yapmakta ve bu bağlamda,

¹⁰ Resmî Gazete Tarih: 13.07.2019, Sayı: 30830. Yönetmeliğin tam metni için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=32663&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

şikenin belirtilen bu durumu sarstığını, zedelediğini ve hatta yok ettiğini ifade etmektedir.

2.2. Teşvik Primi

Türk Dil Kurumu'na göre¹¹; teşvik, “*isteklendirme, özendirme; bir kimseyi kötü bir iş yapması için kışkırtma*” anlamlarına gelmektedir. Yine Türk Dil Kurumu'na göre¹²; prim ise, “*işveren tarafından iş yaparı isteklendirip verimini artırmak veya sonuca daha kolay ve çabuk ulaşmasını sağlamak amacıyla verilen para; sigorta kuruluşlarına bağlı olanların ödemek zorunda oldukları ücret; pay senetlerinin asıl fiyatı ile piyasa fiyatı arasındaki artış*” anlamlarına gelmektedir. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü'nde, teşvik primi kavramının tanımı bulunmamaktadır.

2003 tarihli şike ve teşvik primine dair hazırlanan ve yukarıda anılan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu'nda, teşvik primi, “*bir kişi ya da kuruluşun, neticesinden kendisinin ya da taraftarı olduğu kulübün doğrudan etkilendiği bir müsabakada, kendi lehine sonuç doğuracak tarafa veya mensuplarına maddi menfaat vaat etmesi veya sunması*” olarak tanımlanmıştır.

2008 tarihli ve yukarıda anılan kanun tasarısında ise; teşvik primi, “*Millî takım ile mensubu bulunduğu kulübün sporcu veya teknik elemanlarına verilen primler hariç olmak üzere; rakip spor kulübü veya sporcusu ile müsabaka yapan diğer spor kulüplerine, sporculara veya diğer spor elemanlarına, kendi veya mensubu bulunduğu kulübün çıkarlarına olan bir neticenin sağlanmasına yönelik olarak verilen aynı veya nakli bağış veya yardımları*” ifade etmektedir.

2009 tarihli “Türkiye Futbol Federasyonu Etik Kurulu Talimatı”nın¹³ “Yüz Kızartıcı Eylemler” kenar başlıklı 18'inci maddesine göre; “*müsabaka sonucunu etkileme, teşvik primi, doping ve ırkçılığa konu eylemler bu talimatın uygulanmasında yüz kızartıcı eylemler*” olarak nitelendirilmektedir. Etik Kurulu Talimatında “müsabaka sonucunu etkileme” olarak ifade edilen hususun, çalışmamız kapsamındaki “şike” kavramını karşıladığını söylemek mümkündür. Buradan da anlaşılacağı üzere; şike ve teşvik primi eylemleri, etik anlayışa aykırı bir nitelik taşıyıp yüz kızartıcı eylemler kapsamında değerlendirilmektedir.

Türk ceza hukuku bağlamında ise; teşvik primi suçu da tıpkı şike suçu gibi, ilk kez 2011 tarihinde yasal mevzuatımıza girmiştir. 6222 sayılı Kanun'un “Şike ve teşvik

¹¹ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

¹² <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

¹³ Talimatın tam metni için bkz.

<https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Etik-Kurulu-Talimatı.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

primi” kenar başlıklı 11’inci maddesinin 5’inci fıkrasında teşvik priminin amacı *“bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak”* şeklinde belirtilmiştir. Yani teşvik priminde, ilgili spor karşılaşmasını kazanmak veya kaybetmemek amacıyla, takım oyuncularına belli bir ücret ödenmekte veya bu çerçevede belirli bir kazanç veya menfaat sağlanmaktadır.

2017 tarihli TFF Futbol Müsabaka Talimatı ve TFF Futbol Disiplin Talimatı’nda bir spor müsabakasının sonucunun veya sürecinin hukuka veya spor ahlakına aykırı olarak etkilemenin yasaklandığı yukarıda vurgulanmıştı. Anılan bu düzenlemelerin aynı maddelerine göre; teşvik primi verme eylemi de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Yine bu çerçevede, teşvik primi fiili için de yukarıda yer verilen TFF Futbol Disiplin Talimatı’nın 56’ncı maddesinin 1’inci fıkrasında öngörülen yaptırımlar geçerlidir. Ayrıca teşvik primi, 2019 tarihli Spor Disiplin Yönetmeliği’nin 51’inci maddesinin 5’inci fıkrasında, yukarıda yer verilen 6222 sayılı Kanun hükümleri ile uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir.

Avcı (2020: 33), teşvik primini, *“bir kimsenin isteklendirilip verimini arttırmak veya neticeye daha hızlı ve kolay ulaşmasını sağlamak için temin edilen para”* olarak tanımlamaktadır. Teşvik primi vermek ve/veya almak eylemi, Tuzcuoğlu’na (2011: 108) göre; spor müsabakasındaki takımlardan birinin performansı doğrultusunda menfaat elde etmeyi hedefleyen üçüncü kişiler ile müsabakayı oynayan takımın ilgilileri arasındaki anlaşmayı ifade etmektedir. Teşvik priminde, amacı zaten başarılı olmak ve kazanmak olan sporculara, başkaları tarafından fazladan kazanç temin edilmektedir. Bu durumun da spor etiğine ve sporun amacına aykırılık oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Spor literatüründe teşvik primi, Baba’ya (2012: 781) göre; *“bir takıma/sporcuya, müsabakayı kazanma motivasyonunu arttırmak için sağlanan menfaat”* şeklinde değerlendirilmektedir. Özen ve Yılmaz (2012: 20 ve 30) ise, sportif anlamda teşvik primini, *“başka bir takımın oyuncularına oynayacakları müsabakayla ilgili, üçüncü takımlar yararına bir performans ortaya koymaları ile oynayacakları maçı kazanmaya yönelik motive etme çalışmasına karşı verilen kayıt dışı para veya menfaatler”* olarak tanımlamaktadır.

Yargıtay¹⁴, teşvik primini, bir spor müsabakası kapsamında, bir spor kulübünün oyuncularına (başka bir spor kulübünün yararına) başarılı bir performans ortaya koymak ve ilgili spor müsabakasını kazanmak amaçlarına yönelik olarak verilen haksız menfaat olarak değerlendirmektedir. Şike ile teşvik primini kıyaslayan

¹⁴ Yargıtay Ondokuzuncu Ceza Dairesinin, 16.01.2017 tarih ve E: 2016/629, K: 2017/248 sayılı kararı.

Cin'in (2019: 58) belirttiği üzere; *“şike bir müsabakanın sonucunu olumlu ya da olumsuz etkilemeyi kendine amaç edinirken, teşvik primi ise başarıyı teşvik etmektedir.”* Başka bir deyişle, şikedeki bir spor müsabakasının sonucu için bir anlaşma yapılırken, teşvik priminde ise spor müsabakasının bir tarafı, başarılı bir sonuç almaları yönünde üçüncü kişilerce teşvik edilmektedir.

3. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Bir suç kapsamında korunan hukuki değer veya yarar, bir anlamda, o eylemin suç olarak nitelendirilmesinin geri planındaki düşünce, gerekçe veya hukuki konudur. Şike eylemi ve teşvik primi eyleminin suç olarak düzenlenmesi de arka planda belirli bir hukuki değer veya yararın korunmasını amaçlamaktadır. Konuya geniş bir perspektiften bakıldığında; şike ve teşvik primi suçlarında, ilgili spor müsabakasını seyredenler ve takip edenler başta olmak üzere, tüm kamuoyunun, yanıltıldığı ve esasında topluma gerçeğin dışında planlanan bir kurgunun yansıtıldığı açıktır.

Şike ve teşvik primi suçlarında korunan hukuki değer, spor müsabakalarının herhangi bir soru işareti uyandırmayacak şekilde, ilgili kurallar dahilinde dürüstçe gerçekleşeceğine dair toplumun duyduğu güvendir. Yani spor müsabakalarının dürüst şekilde ve spor etiğine uygun olarak gerçekleştirileceğine dair toplumdaki inanç ve güven duygusunun zedelenmemesi amacıyla, şike ve teşvik primi eylemleri, ceza hukuku bağlamında suç olarak düzenlenmiştir.

Altındağ'a (2015: 59) göre; şike ve teşvik primi eylemlerinin, kanunen suç olarak düzenlenmesiyle birlikte, toplumun temiz oyuna olan inancının artması sağlanacaktır. Ayrıca bu eylemlerin suç olarak kabul edilmesiyle hem spora hem de sporcuya olan güvenin korunması amaçlanmıştır. Başka bir deyişle, şike ve teşvik primi eylemlerinin, kanunla suç olarak düzenlenmesindeki amacın, anayasal bir ilke niteliğindeki sporun ve sporcunun gelişmesi bağlamında (Gündoğdu, 2017: 117) hayat bulduğu söylenebilir.

Şikeye başvurulmasındaki temel amaç, hem gelir veya menfaat elde etmek hem de elde edilecek kazancı en yükseğe çıkarabilmektir. Daha fazla kazanma hırsıyla hareket eden saha dışındakiler, saha içindikilerle belli bir plan dahilinde hareket ederek ilgili spor karşılaşmasının sonucuna etki etmekte ve böylece spor karşılaşmasını diledikleri gibi sonuçlandırabilmektedir. Yasal veya yasadışı bahis platformlarında yüksek oranlarla oynanan ve istenilen şekilde sonuçlanan spor karşılaşması, yüksek kazançların elde edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca spor karşılaşmaları üzerindeki şikenin amacının, kimi zaman bir alt lige küme düşmemek veya bir üst lige çıkmak da olduğu görülmektedir.

Demiral Bakırman'ın (2017: 16) da vurguladığı üzere; toplumun spor müsabakalarına olan ilgisi, spor dünyasına ticari bir alan olarak bakılmasına ve büyük meblağların söz konusu olduğu bir pazar yaratılmasına neden olmuştur. Bizim de görüşüne katıldığımız Chiaromonte'ye (2013: 1471) göre; sportif faaliyetlerin büyüyen ticarileşmesi, sportif faaliyetlerin kârlı niteliğini yansıtmakta olup spor alanında yoğunlaşan kâr amaçlı yapıların oluşmasına yol açmıştır. Ülkemizdeki ulusal spor kulüplerinin önemli bir kısmı, anonim şirket şeklinde faaliyet göstermektedir. Bunlar halka açık olup hisseleri borsa aracılığıyla işlem görmektedir. İlgili spor kulübünün sportif alandaki başarıları veya başarısızlıkları, Hâliyle şirketin hisse değerlerini etkilemektedir.

Sporun sadece sosyal bir etkinlik olarak değil, bunun yanında ayrıca yüksek cirolar getiren ekonomik bir faaliyet olarak görüldüğünü vurgulayan Işık (2019: 35-36), müsabakaların yayın ihaleleri, bahis oyunları ve seyircilerden elde edilen gelirlerin sporu yüklü miktarda paranın dolaştığı bir sektör haline geldiğine işaret etmektedir. Hâliyle bu durum, sporu küresel ekonominin önemli bir parçası haline getirmiştir.

Spor müsabakalarının sonucunu etkilemek amacıyla başvuru edilen eylemler niteliğindeki şike ve teşvik primi suçlarıyla kişiler ve kurumlar, ekonomik açıdan yüksek boyutlu maddi menfaatler elde etmektedir. Nitekim spor kulüpleri; bahis oyunları, takım sponsorları, yayıncı kuruluş, federasyonlar, müsabaka biletleri gibi birçok kurum ve kuruluş aracılığıyla gelir elde etmektedir. Spor kulüplerinin sportif başarıları da bu gelirleri arttırmaktadır. Benzer şekilde, ortaya çıkan başarısızlık da spor kulüpleri açısından maddi gelir kaybına neden olacaktır.

Şike ve teşvik primi suçlarında, birtakım hukuka aykırılıklarla spor müsabakalarının sonucuna etki edilmesi, doğal olarak haksız menfaatlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Şike ve teşvik primi eylemleri sonunda, yasal çerçevede bahis oynayan kişiler, ilgili şirketlerde ortaklığı ve hissesi bulunanlar ve borsada işlem yapan kişiler, ilgili takımların taraftarları ve nihayetinde de toplum zarara uğrayabilmektedir.

Sonuç olarak, ekonomik suçların, genel ekonomik düzeni koruyan hükümleri ihlal eden eylemler (Özbek, 2020: 23) olarak tanımlandığı ve ekonomi ceza hukuku ile bireysel üstü hukuki yararların (sosyal veya kollektif) ve kamu yararının korunduğu (Tiedemann, 2017: 64) düşünüldüğünde, şike ve teşvik primi suçlarının genel ekonomik düzene karşı tehlike oluşturduğunu ve bunların ekonomik suçlar kategorisinde olduğunu söylemek mümkündür.

4. TİPİKLİK

Tipiklik konu başlığı açısından, bu bölümde şike ve teşvik primi suçlarının maddi ve manevi unsurlarına değinilecektir.

4.1. Suçun Maddi Unsurları

Şike ve teşvik primi suçlarının maddi unsurları çerçevesinde; bu suçların konu, fiil, fail ve mağdur boyutları irdelenecektir.

4.1.1. Konu

Şike suçu ve teşvik primi suçunun konusunu, spor müsabakaları oluşturmaktadır. Spor müsabakası kavramının tanımı, 6222 sayılı Kanun'un "Tanımlar" kenar başlıklı 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasının 1 bendine göre; "*Federasyonların düzenlediği veya düzenlenmesine izin verdiği ya da katkıda bulunduğu her türlü sportif karşılaşma ve yarışmayı*" şeklindedir.

6222 sayılı Kanun'a göre, şike ve teşvik primi suçlarının ancak spor müsabakaları için geçerli olabileceği açıktır. Spor müsabakasının tanımının yer aldığı kanun metnine göre; spor müsabakası kavramı, sadece federasyonların düzenlediği etkinlikleri, federasyonların düzenlenmesine izin verdiği etkinlikleri ve federasyonların katkıda bulunduğu etkinlikleri içermektedir. O halde, buradaki temel nokta, bir federasyonun varlığıdır. Bu bağlamda; herhangi bir federasyon olmaksızın, yani bir federasyon dışında düzenlenen faaliyetler/müsabakalar için ceza hukuku anlamında şike ve teşvik primi suçları, gündeme gelmeyecektir.

4.1.2. Fiil

Şike ve teşvik primi suçları, birbirinden farklı iki suç olduğu için, fiil unsurunu, şike suçu için ayrı teşvik primi suçu için ayrı şekilde incelemek gerekmektedir.

4.1.2.1. Şike Suçu Açısından

6222 sayılı Kanun'un "Şike ve teşvik primi" kenar başlıklı 11'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre; "*Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*" Kanun metninden anlaşılacağı üzere; şike suçundaki fiil, bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla yönelik olarak bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin edilmesidir.

Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemeye yönelik olarak, bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin edilmesinin şike suçunun fiil unsurunu teşkil ettiği, kanun metninden açıkça anlaşılmaktadır. Burada bahsi geçen kazanç veya sair menfaat ifadesi, maddi ve manevi anlamdaki her türlü yararı içerebilir.

Yukarıda anılan fıkranın son cümlesine göre; “*Kazanç veya sair menfaat temini hususunda anlaşmaya varılmış olması halinde dahi, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.*” O halde, kazanç veya sair menfaatin temini noktasında bir anlaşmanın varlığı halinde, suçun tamamlanmış olduğu kabul edilecektir.

Şike suçunda, belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir anlaşma yapılması ve bu anlaşma çerçevesinde kazanç veya sair menfaat temin etmek şike suçunun hareket unsurunu oluşturmaktadır (Güner, 2001: 55). Bayraktar’a (2019: 2764) göre; sporcuların spor müsabakası esnasındaki hareketler ile şike anlaşması arasında bir bağlantı kurulabilmesi halinde, bu tür hareketler şike suçunun birer hareketi olarak değerlendirilecektir.

Şike suçunun oluşumu için ilgili spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla menfaat veya sair kazancın müsabakadan önce veya en geç müsabaka tamamlanmadan önce temin edilmesi veya bu yönde bir anlaşmaya varılmış olması gerekmektedir (Güngör, 2011: 40). Şike kapsamında anlaşmaya varmak, spor müsabakasında bir tarafın galip gelmesi, mağlup olması, önde olması veya geride kalması gibi konularda ilgili spor müsabakasının tarafları arasında uyumun sağlanması anlamı taşımaktadır (Bayraktar, 2019: 2765). Yani spor müsabakasının, belirli bir sonuçla bitirilmesi hususunda taraflar anlaşmıştır. İşte buradaki anlaşma, şike suçunun oluşması için kanunen yeterli görülmektedir. Durum tersinden düşünüldüğünde, spor müsabakası kapsamında bir anlaşma durumunun gerçekleşmemesi, hareketin başlamadığına ve şike suçunun oluşmaması anlamında gelmektedir.

Ceza hukukunun genel ilkeleri bağlamında düşünüldüğünde, anlaşmaya rağmen spor müsabakasında istenen sonucun gerçekleşmemesi, ilk bakışta, teşebbüs olarak nitelendirilebilecekken, Kanunda yer alan özel düzenleme gereğince, ilgili durumda suça teşebbüs hükümleri geçerli olmamakta ve suç tamamlanmış olarak kabul edilmektedir. Ayrıca spor müsabakasının sonucunun ne olacağı veya ne olduğu, suçun gerçekleşmesi bakımından önemli değildir.

Spor müsabakası, yapılan şike anlaşması doğrultusunda sonuçlansın veya sonuçlanmasın yahut şike anlaşmasında belirtilen ve taraflarca mutabık kalınan kazanç veya sair menfaat temin edilsin veya edilmesin, yine de şike suçu oluşacaktır. Yani şike suçunda, spor müsabakasının illaki amaçlanan şekilde sonuçlanmış olması gerekmiyep amacın dışında bir sonucun doğması, bu eylemi suç olmaktan çıkarmayacaktır. Aynı şekilde, şike anlaşmasında belirtilen kazanç veya sair menfaatin temin edilmesi de gerekmiyep bir şike anlaşması varsa şike suçunun varlığı kabul edilecektir. Ortada bir şike anlaşmasının bulunmaması hâlinde ise, spor müsabakasındaki sonucun etkilenmesi halinde şike suçunun

oluşması mümkün kabul edilmeyecektir. Yani şike suçundaki şike anlaşması, temel bir şart niteliğini haizdir. Şike anlaşmasının sağlanmış olması halinde, kazanç veya sair menfaat temin etme hususu gerçekleşmese bile, suçun tamamlanmış gibi değerlendirileceği, kanun koyucunun şike anlaşmasına büyük bir vurgu yaptığı ve önem verdiği anlamına gelmektedir.

4.1.2.2. Teşvik Primi Suçu Açısından

6222 sayılı Kanun'un "Şike ve teşvik primi" kenar başlıklı 11'inci maddesinin 5'inci fıkrasına göre; "*Suçun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi halinde bu madde hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.*" Anılan düzenleme, teşvik primi suçuna ilişkin olup şike suçuyla da doğrudan doğruya bağlantılıdır. Şike suçunda olduğu gibi teşvik primi suçunda da söz konusu primin illaki verilmesi şart olmayıp vaat edilmesi dahi yeterlidir (Sevinç Aykın, 2019: 50). Şike suçu hakkındaki yukarıda yer alan şike anlaşması ve kazanç veya sair menfaate dair açıklamalar, teşvik primi açısından da geçerli olmakla birlikte, teşvik primine özgü farklı bazı durumlar mevcuttur.

Öncelikle ve önemle belirtmek gerekir ki; şike suçunda bir tür aldatma eylemi mevcut iken, teşvik primi suçunda herhangi bir şekilde aldatma eylemi söz konusu değildir. Yani şike suçunda, ilgili spor müsabakasının taraflarca anlaşılan şekilde sonlandırılmasına dair taraflar arasında bir anlamda danışıklı dövüş durumu vardır. Örneğin, bir spor müsabakası kazanılabilecekken kaybedilmesi veya berabere kalınması yönündeki taraflar arasında oluşturulan anlaşma, şike suçuna vücut vermektedir. Hâliyle burada, şike anlaşması dışındaki kişiler, kulüpler ve taraftarlar vs. gibi üçüncü şahıslara karşı bir tür aldatma eylemi mevcuttur.

Teşvik primi suçunda, aldatma eyleminden ziyade, kavramın isminde yer aldığı gibi, bir teşvik ve motivasyon söz konusudur. Örneğin, buradaki teşvik ve motivasyon, bir spor kulübünün ilgili spor müsabakasını kazanmasına veya mağlup olunmadan en azından beraber kalınmasına yönelik olabilir. Zaten amacı kazanmak olan sporcular, ilgili spor müsabakasını kazanmak veya kaybetmemek üzere, üçüncü kişilerce belirli bir kazanç veya sair menfaat ile teşvik edilirler. Hâliyle ortaya çıkacak sonuç, teşvik primini verenlerin lehine olacaktır. Bu durumda sporcularca gösterilecek performans, kendileri veya kendi kulüpleri dışındaki başkaları tarafından teşvik edilmektedir. Sonuç olarak, teşvik priminde, aldatma eyleminden ziyade çekişme veya çekişme ruhunu yükseltme vardır. Bu durum, başta olumlu gibi görünse de esasında suç teşkil etmektedir. Nitekim, zaten amacı kazanmak veya en azından kaybetmemek olan sporcular, bu sorumlulukla

mükellefken, bu yükümlülüklerinin karşılığında üçüncü şahıslardan destek almaktadır.

Şike suçunun ve teşvik primi suçunun unsurları incelendiğinde, şunu söylemek mümkündür: Şike suçunda, bir spor müsabakasının sonucunun ilgili şike anlaşması çerçevesinde önceden planlandığı ve bu şike anlaşması doğrultusunda sonuçlanacağı kesin olmasa dahi yüksek bir olasılık iken, teşvik primi suçunda ilgili spor müsabakasının sonucu asla baştan belli değildir. Teşvik primi suçunda, istenilen amaca yönelik olarak, başarılı bir sonuç alabilmek üzere, sporcular üzerinde bir teşvik, motivasyon ve gayret söz konusudur. Bu durumu, bir örnekle açıklamak mümkündür: Eğer ki, taraflar arasında mevcut olan bir anlaşma çerçevesinde; oyuncular üzerinde performans düşüklüğü var ve ilgili spor müsabakası kazanılabilecekken daha düşük bir sonuç (beraberlik veya mağlubiyet) ortaya çıkıyorsa, bu durum bize şike suçunu işaret etmekte iken; başarılı bir sonuç alabilme yönünde, oyuncular üzerinde performans yüksekliği, motivasyon ve gayret var ve spor müsabakası kaybedilebilecekken berabere sonuçlanıyor veya kazanılıyorsa, bu durum bize teşvik primi suçunu işaret etmektedir.

Teşvik primi konusuna dair kayda değer başka bir hususu da özellikle belirtmek gerekmektedir: Ülkemizdeki herhangi bir spor kulübünce veya herhangi bir spor dalına ilişkin federasyonca, *spor kulübünün kendi oyuncularına ve teknik heyetine veya federasyonun millî takım oyuncularına ve teknik heyetine yönelik*, ilgili spor karşılaşmasında başarılı bir sonuç alınması durumunda, belirli bir miktarda ekonomik kazanç veya menfaat ya da ödül verilmesi vaadinde bulunulması ve bunun sağlanması, hukuka aykırı bir eylem değildir. Çünkü bu durumlar, 6222 sayılı Kanun'da hukuka uygunluk sebebi olarak nitelendirilmiştir.

Bir spor kulübünün, bir spor müsabakası kapsamında, kendi oyuncularına veya teknik heyetine yönelik olarak, başarılı bir sonuç alınabilmesi adına, onların motivasyonlarını ve başarılı olma isteğini yükseltebilmek ve spor müsabakasına olan konsantrelerini arttırmak amacıyla prim verilmesi, suç oluşturmamaktadır. Benzer şekilde, federasyonların millî takım oyuncularına veya teknik heyetine yönelik verdiği başarı primleri de suç olarak nitelendirilmemektedir. O halde; Kanunun suç olarak işaret ettiği teşvik primi, *“farklı bir kulüp oyuncularına veya teknik heyetine vaat edilen”* ekonomik kazanç veya menfaat ya da ödüdür.

Konuyu somut bir örnekle açıklamak gerekirse; A Spor Kulübü (A), ligdeki son futbol müsabakasını kazanarak puan tablosunda ilk sıraya yerleşmiş ve ek yakın rakibi olan B Spor Kulübü'nün (B) 1 puan önünde ve averaj farkıyla lider konumdadır. B'nin ligdeki son müsabakası ise C Spor Kulübü (C) ile. B, eğer ki C'yi yenersen ligde şampiyon olacaktır. C ise ligin ortalarında ve herhangi bir özel

başarı iddiası yoktur. A, şampiyonluğunu garantilemek adına, C ile görüşmeler yapar ve C'nin oyuncularına, teknik ve idari heyetine, ilgili spor müsabakasını kazanmak veya en azından müsabakada berabere kalmak adına (sonuç beraberlik olursa bile, A yine averaj farkıyla şampiyon olacağı için) kişi başı 100.000 TL vaat eder. İşte burada, teşvik primi suçu söz konusudur. Ayrıca bu yöndeki anlaşmanın varlığı dahi, suçun oluşumu için yeterlidir. Yani spor müsabakasının arzu edilen şekilde sonuçlanması, suçun oluşumu için şart değildir. Son olarak, yinelemekte fayda var: Bunların dışında, D Spor Kulübü'nün kendi oyuncularına veya teknik heyetine yahut TFF'nin millî takım oyuncularına veya teknik heyetine yönelik başarılı sonuçlar almaları adına verdiği başarı primi, teşvik primi suçu bağlamında tipik değildir (yani tipe uygunluk yoktur) ve burada fiil olmadığı için suç oluşmamaktadır.

4.1.3. Fail

Koca ve Üzülmez'e (2022: 114) göre; “*suçun kanuni tarifinde yer alan fiil üzerinde hâkimiyet kuran, kanuni tanıma uygun haksızlığı gerçekleştiren kişi*”, fail olarak nitelendirilmektedir. Kısacası, suçun tanımında yer alan fiili gerçekleştiren özneye fail denilmektedir.

6222 sayılı Kanun'un “Şike ve teşvik primi” kenar başlıklı 11'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre; “*Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*”

Yukarıdaki fıkra metninde, şike suçunun failinin bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek için başka birine kazanç veya sair menfaat temin eden kişi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca şike suçunun faili bağlamında Kanun'un belirttiği özel bir kısıtlama, nitelik, şart veya farklı bir özellik bulunmamaktadır. Bu yüzden, şike suçunun failinin herkes olabileceğini söylemek mümkündür. Ek olarak, bu durum, teşvik primi suçu için de aynen geçerlidir. Nitekim maddenin ilgili fıkrasında, bu anlamda herhangi bir özel durum yoktur.

Hakeri'nin (2013: 128) de belirttiği üzere; “*herkes tarafından işlenmesi mümkün olmayan, ancak belirli bir sığata veya niteliğe sahip kişiler tarafından işlenebilen suçlara*” mahsus (özü) suçlar denilmektedir. Yani kanunun suç olarak tanımladığı bir fiili, yalnızca kanunun belirttiği özel niteliklere ve farklı birtakım özelliklere sahip kişiler işleyebiliyorsa, o suç özü suçtur. Şike suçunda ise bu çerçevede fail için herhangi bir özel kısıtlama, farklı nitelik veya şart aranmadığı için, şike suçunun bir özü suç olmadığını söylemek mümkündür. Ayrıca bu durum, teşvik primi suçu için de aynen geçerlidir. Başka bir deyişle, şike suçunun ve teşvik primi

suçunun faili herkes olabileceği için, şike ve teşvik primi suçlarının özgü suçlardan olmadığı söylenebilir.

Şike ve teşvik primi suçlarında, özgü suç bağlamında özel bir temel şart bulunmadığını belirtmiştik. Fakat burada dikkat çeken husus, failin özel statüsünün olduğu durumlardır. Nitekim aşağıda detayları verileceği üzere; bazı kimselerin şike ve teşvik primi suçlarını işlemesi, bu suçların nitelikli hâllerini oluşturmaktadır.

Özgü suç bağlamında; *gerçek özgü suç ve gerçek olmayan özgü suç yani görünüşte özgü suç* olarak ikili bir ayırım mevcuttur. Yukarıda belirttiğimiz hususlar çerçevesinde, şike ve teşvik primi suçları, gerçek özgü suçlardan değildir. Gerçek olmayan özgü suç (Görünüşte özgü suç) terimi ise, *“herkes tarafından işlenmekle birlikte, failin kişisel niteliğinin bazen suçun ağırlaştırıcı sebebini bazen de hafifletici sebebini oluşturduğu suçları ifade etmek için kullanılır.”* (Özbek vd. 2020: 213)

6222 sayılı Kanun’un 11’inci maddesinin 4’üncü fıkrasında; suçun, kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi halinde veya bu suçun federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı hükme bağlanmıştır. Yukarıda yer verilen tanımlamaya ve bu kanun maddesine göre; şike suçu ve teşvik primi suçlarının gerçek olmayan özgü suç (görünüşte özgü suç) olduğunu söylemek mümkündür.

Şike ve teşvik primi suçlarının işlenebilmesi için ilgili spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacı doğrultusunda, hem kazanç veya sair menfaat vermeyi teklif eden kişinin hem de bu teklifin muhatabı olan kişi olmak üzere, en az iki kişinin varlığı gerekmektedir (Işık, 2019: 58). Ayrıca belirtmek gerekir ki; şike ve teşvik primi suçlarında, yukarıda anılan kazanç veya sair menfaati hem sağlayan kişi hem de kabul eden kişi fail konumundadır (Baba, 2012: 785).

6222 sayılı Kanun’un 11’inci maddesinin 2’nci fıkrasına göre; *“Şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişiler de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.”* Fıkra metninden anlaşılacağı üzere; burada bahsi geçen kişiler, esasında şike anlaşmasının taraflarından değildir. Fakat buna rağmen, ilgili şike anlaşmasından haberdar olan bir kişinin, bu şike anlaşması kapsamında yer alan ilgili spor

müsabakasının, bu anlaşmada kararlaştırılan yönde sonuçlanmasına katkıda bulunması hâli, ilk fıkradaki suç gibi cezalandırılacaktır.

4.1.4. Mağdur

Şike suçu ve teşvik primi suçunda, failerin eylemleri dolayısıyla çeşitli kişiler doğrudan veya dolaylı olarak etkilenerek zarar görebilir ve mağdur olabilirler. Nitekim ilgili spor müsabakasını veya yarışmayı kaybeden yahut kazanamayan oyuncular, kulüpler, kulüp çalışanları, taraftarlar, seyirciler, bahisçiler vs. bu kapsamda değerlendirilebilir.

Bir suçun mağduru tespit edilirken, o suçla korunan hukuki yarar ve değerin ne olduğuna bakılmaktadır. Bu anlamda, suçun mağduru, genel olarak, o suçla korunmak istenen hukuki yararın sahibi olan kişilerdir (Özbek vd. 2020: 213). Yukarıda, şike ve teşvik primi suçları ile korunan hukuki yararın, toplumun spora ve sporculara yönelik olarak oyunun dürüstçe gerçekleştiğine dair duydukları güven olduğunu ifade etmiştik. Bu suçlar dolayısıyla, toplumdaki güven duygusunun zedelenmesi, yadsınamaz bir gerçektir.

Şike ve teşvik primi suçlarına, geniş bir perspektiften bakıldığında, toplumsal hayatta ve ekonomi bağlamında ortaya çıkabilecek mağduriyetlerin de olabileceği anlaşılacaktır. Baba'nın (2012: 787 ve 812) da belirttiği üzere; şike ve teşvik primi suçları, kamu kurumlarının ekonomik açıdan zarara uğramasına, spor müsabakalarının güvenilirliğinin zedelenmesine, seyircilerin ve taraftarların aldatılmışlık duygusuna kapılmasına, spordaki seyir zevkinin yok olmasına ve spor organizasyonlarına katılım motivasyonunun düşmesine neden olmaktadır.

İsabetli olarak değerlendirdiğimiz bir görüşe göre; spor müsabakalarının manipülasyonu yoluyla ortaya çıkan sosyal zararın yükü, çoğunlukla bu suçla ilgisi olmayan kişilere kalmaktadır (Kubiciel, 2017: 68). Çünkü spor kurumu, ulusal ve uluslararası ölçekte geniş bir kesime hitap etmekte ve Hâliyle de bu geniş kitleyi doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir. Nitekim, şike ve teşvik primi suçlarından ortaya çıkan zarardan, bu suçla ilgisi olmayan sporcular, kulüpler, taraftarlar, bahisçiler (devlet kontrolünde organize eden kuruluş ve bahis oynayanlar) gibi birçok kişi etkilenmektedir. Ayrıca bu suçlar yüzünden, spor kulübü şirketlerinin parasal değerlerinin etkilenmesi, bir anlamda ekonomiye de dokunmaktadır.

5237 sayılı TCK'nin özel hükümlerinin düzenlendiği ikinci kitabının üçüncü kısmında topluma karşı suçlar, dördüncü kısmında ise millete ve devlete karşı olan suçlar düzenlenmiştir. Bu suçların mağduru, kural olarak, toplumu oluşturan herkestir (Koca ve Üzülmez, 2022: 117). Şike ve teşvik primi suçları bakımından

konu değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurlarının da genel anlamda ve son tahlilde toplum olduğu söylenebilir. Literatürde kabul gören genel kanı da bu yöndedir (Güngör, 2011: 39; Özen ve Yılmaz, 2012: 25; Altındağ, 2015: 65; Demiral Bakırman, 2017: 117; Gündoğdu, 2017: 118; Cin, 2019: 67).

4.2. Suçun Manevi Unsuru

Tipikliğin sadece maddi unsurlardan ibaret olmadığı, tipikliğin oluşumu bağlamında, objektif nitelikteki maddi unsurların yanı sıra subjektif çerçevede manevi unsurların da gerçekleşmesi gerektiği kabul edilmektedir (Koca ve Üzülmöz, 2022: 146). Yani maddi unsurların yanında ayrıca manevi unsur da gerekmektedir.

Suçun manevi unsuru denildiğinde, kast ifade edilmektedir. Şike suçundaki kast için gerçekleşecek belli bir spor müsabakasının sonucunun taraflarca önceden etkilemesi ve bu çerçevede bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin etmek yönünde bir iradenin varlığı gerekmektedir. Konuya kanun metninden bakılacak olursa, iradenin belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacı olduğu görülmektedir.

Suçta konu kazanç veya sair menfaatin temini hususunda, şike ve teşvik primi anlaşmasının tarafları, spor müsabakasının ilgili anlaşma doğrultusunda sonuçlanması için katkıda bulunmak yönündeki bu eylemlerinde, failin/faillerin bu suçların unsurlarını bilerek ve isteyerek hareket etmesi durumu mevcuttur. Yine belirtmek gerekir ki; suçun oluşumu bağlamında anlaşmanın varlığı yeterli olup ilgili spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanması şart değildir.

5. SUÇUN NİTELİKLİ HÂLLERİ

6222 sayılı Kanun'un "Şike ve teşvik primi" kenar başlıklı 11'inci maddesinin 4'üncü fıkrasına göre; "*Suçun; a) Kamu görevinin sağladığı güven veya nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle, b) Federasyon veya spor kulüpleri ile spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişilerin, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler ile kulüplerin ve sporcuların menajerleri veya temsilciliğini yapan kişiler tarafından, c) Suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde, ç) Bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemek amacıyla, işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.*" Bu bağlamda; suçun işleniş biçiminde yukarıda sayılan hâllerden birinin varlığı, suçun nitelikli hâlini oluşturmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki; burada bahsi geçen nitelikli hâllerden birkaçının aynı anda bulunması durumunda, bu ayrı hâllerin her biri için ayrı ayrı ceza artırımını değil sadece bir kez yarı oranında ceza artırımını yapacaktır.

İlgili suçlar bakımından ağırlaştırıcı sebep olarak görülen nitelikli halleri, konunun daha iyi anlaşılması adına tek tek değerlendirmek gerekmektedir.

5.1. Suçun Kamu Görevinin Sağladığı Güven veya Nüfuzun Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenmesi

Madde metninden de açıkça anlaşılacağı üzere; failin kamu görevlisi olması, suçun nitelikli halini oluşturmaktadır. Burada kamu görevlisinin ya güven sağlaması ya da nüfuzunu kötüye kullanması temel şart olarak gösterilmiştir.

Işık'a (2019: 63) göre; kamu görevlisi sıfatı, toplumda bir güven sağlamaktadır ve bu güvenin kaynağı, devletin işlemlerinde tarafsız, eşit ve satın alınmaz olduğuna olan inançtır. Bu bağlamda; kanunda böyle bir düzenlemeye gidilmesi bizce de isabetlidir.

Kamu görevlisi olma durumu, suçun nitelikli hali için gerekli olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Nitekim kamu görevlisi olmanın bu suçun işlenmesinde ağırlaştırıcı nitelikte bir neden olarak kabul edilebilmesi için ilgili kamu görevlisinin eylemini, yürüttüğü görevin sağladığı bir güven veya nüfuz kapsamında yani bir anlamda onun sahip olduğu ve onu ayrıcalıklı kılan gücünü kötüye kullanarak işlemesi gerekmektedir.

Konunun daha iyi anlaşılması adına hem kamu görevlisi hem de nüfuzu kötüye kullanmak kavramına değinmekte fayda vardır. Kamu görevlisinin tanımı için 5237 sayılı TCK'ye bakılması yeterli olacaktır. Nitekim 5237 sayılı TCK'nin "Tanımlar" kenar başlıklı 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının c bendine göre; Kamu görevlisi deyiminden, "*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*" anlaşılır. O halde gerek atama ve gerekse de seçilme yoluyla kamusal bir faaliyet yürüten veya bu kamusal faaliyetin yürütülmesine herhangi bir şekilde katılan kişi, kamu görevlisi olarak kabul edilecektir. Ayrıca 6222 sayılı Kanun'un "Hakemler, gözlemciler, saha komiserleri ve temsilciler" kenar başlıklı 20'nci maddesine göre; "*Spor müsabakalarında görev yapan hakem, gözlemci, saha komiseri ve temsilciler bu görevleriyle bağlantılı olarak kendilerine karşı işlenen suçlar bakımından kamu görevlisi sayılır.*"

5.2. Suçun Federasyon, Spor Kulüpleri, Spor Alanında Faaliyet Gösteren Tüzel Kişiler, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu Başkan veya Üyeleri, Teknik veya İdari Yöneticiler, Kulüp ve Sporcuların Menajer veya Temsilcileri Tarafından İşlenmesi

Şike ve teşvik primi suçlarının faili bağlamında, kamu görevlisi haricindeki diğer husus ise failin bazı özel görev ve yetkilere sahip olmasına ilişkindir. İlgili suçun federasyon, spor kulüpleri, spor alanında faaliyet gösteren tüzel kişiler, genel kurul ve yönetim kurulu başkan veya üyeleri, teknik veya idari yöneticiler, kulüp ve sporcuların menajerleri veya temsilcileri tarafından işlenmesi, verilecek cezanın yarı oranında arttırılmasını gerektirmektedir.

Burada değinilmesi gereken önemli bir husus, bu bendin kanun koyucu tarafından değiştirilerek bu yeni halini almış olmasıdır. Kanunun ilk halinde, bu bent yalnızca “spor kulübünün yönetim kurulu başkan veya üyeleri”ni kapsamakta iken 6259 sayılı Kanun doğrultusunda, bu bendin içeriği fail anlamında bu yeni şekline getirilerek genişletilmiştir.

Fıkra metninde sayılan bu kişilerin genişletilmesinin isabetli olduğu kanısındayız. Nitekim zikredilen bu kişiler, spor camiası adına sıradan kişiler olmayıp, tıpkı kamu görevlileri gibi belirli bir konumu, statüsü, gücü ve etkisi olan kişilerdir. Hâliyle bu kişilerin sahip oldukları güçlerini lehlerine kullanarak bu suçları işlemiş olmaları halinde, verilecek cezanın artırılacağına hükme bağlanması oldukça isabetlidir.

5.3. Suçun Suç İşlemek Amacıyla Kurulmuş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

Şike ve teşvik primi suçlarının, suç işlemek amacı ile kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, kanunda bir diğer nitelikli hâl olarak düzenlenmiştir. Burada bahsi geçen örgüt kurma konusunda 5237 sayılı TCK'nin 220'nci maddesinde yer alan hususlar geçerlidir.

Örgüt mensubu kavramı ise, yine 5237 sayılı TCK'de tanımlanmıştır. Nitekim 5237 sayılı TCK'nin “Tanımlar” kenar başlıklı 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının j bendine göre; ceza kanunlarının uygulanmasında, örgüt mensubu suçlu deyiminden, “*bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi*” anlaşılır.

Şike suçu ve teşvik primi suçunun, suç örgütü kapsamında işlenmesinin ceza artırımı olarak kabul edilmesinin bu suçlarla ve örgütlü suçlarla mücadele bağlamında isabetli olduğu kanısındayız. Nitekim suç örgütleri, sahip oldukları

üstün güç sayesinde ve hukuka aykırı eylemleri ile spor dünyası üzerinde kendi lehine bir hakimiyet kurabilir.

5.4. Suçun Bahis Oyunlarının Sonuçlarını Etkilemek Amacıyla İşlenmesi

Şike ve teşvik primi suçları, bahis ve şans oyunları ile yakından bağlantılıdır. Gerek yasal ve gerekse yasal olmayan bahis oyunları aracılığıyla, spor müsabakalarının sonuçları hakkında tahminlerde bulunulur ve doğru tahminde bulunan kişi ödüllendirilir. Fakat spor müsabakalarından doğan bu önemli maddi kazanç risksiz, kolayca ve daha fazla ulaşma isteği, kişileri bu suçlara iten sebepler arasında olabilmektedir.

Yasal bahis oyunlarının tüm kamuoyuna açık olması ve devlet denetiminde gerçekleştiriliyor olması, doğal olarak bahis oyunlarına toplum tarafından güven duyulması sonucunu doğurur. Yani belirtilen hususlar dolayısıyla, toplum nezdinde, bahis oyunlarına karşı bir güven duygusu beklentisi mevcuttur. Ek olarak, kazanan kişiler ve organizatör haricinde, devlet de bahis oyunlarından gelir elde etmektedir.

Spor müsabakalarının yasal veya yasal olmayan bahis oyunlarının gölgesi ve etkisi altına alınması durumunda, ilgili spor müsabakasının istenildiği gibi sonuçlanması arzu edildiği için şike ve teşvik primi suçları kolaylıkla işlenebilmektedir. Kaldı ki, yasal olmayan bahis oyunları, suç örgütleriyle de bağlantılı olduğu için spor camiası üzerinde korkunç bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda; Hill'in (2010: 121) ifadesiyle, "sporun etrafında yasadışı bahis çeteleri olduğu sürece şike devam edecektir."

Bahis oyunlarının devlet güvencesi ve kontrolünde olduğu değerlendirildiğinde, toplumun bu oyunların ve gerçekleşen spor müsabakalarının güvenilirliğine güvenmesi gerektiği açıktır. Şike ve teşvik primi suçlarının bahis oyunlarının sonuçlarını etkilemek amacıyla işlenmesinin verilecek cezanın artırılması bağlamında nitelikli hâl oluşturması, bizce de isabetli yönde bir adımdır.

6. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

6.1. Teşebbüs

6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 3'üncü fıkrasına göre; "Kazanç veya sair menfaat vaat veya teklifinde bulunulması halinde, anlaşmaya varılamadığı takdirde, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olması dolayısıyla cezaya hükmolunur." Burada belirtilen düzenleme, teşebbüs konusuna ilişkindir. Teşebbüs, suç işleme kararı alınmasının ardından, suç yolunda hazırlık hareketlerinin tamamlandıktan sonra icra hareketlerine başlanması ama elde olmayan nedenlerle neticeye ulaşamama halidir (Hakeri, 2013: 447). Yani

teşebbüste, kişi suç işleme kararı almakta, suçun hazırlık hareketlerini tamamlamakta ve icra hareketlerine başlamakta ancak kişinin elinde olmayan sebepler dolayısıyla netice gerçekleşmemektedir. Şike ve teşvik primi suçlarında teşebbüsü açıklamadan önce, suçun tanımlandığı 1'inci fıkrayı hatırlamakta fayda vardır.

6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 1'inci fıkrasının metninden açıkça anlaşılmaktadır ki; belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin edilmesi konusunda taraflarca *anlaşmaya varılmış olması halinde* dahi, şike suçu oluşmuş kabul edilmektedir. Yani taraflar arasındaki anlaşmaya rağmen, spor müsabakasında istenen sonuç gerçekleşmese dahi, suç tamamlanmış olarak kabul edilmektedir. Başka bir deyişle, suçun tamamlanmış olması, spor müsabakasında istenen sonucun gerçekleşmesine bağlı değildir.

Anılan maddenin 3'üncü fıkrasında ise, teşebbüs konusu düzenlenmiştir. Peki şike suçu için teşebbüs hükümleri hangi durumda uygulanacaktır? Bu soruya cevap olarak, şike suçuna teşebbüs hâlinin, ilgili spor müsabakası kapsamındaki şike anlaşması için bir girişimde bulunulması ama bu anlaşmanın gerçekleşmemesi durumu, verilebilir. Yukarıda bahsi geçen şike anlaşmasında taraflar kazanç veya sair menfaatin temin edilmesi konusunda mutabık olamazsa yani anlaşma gerçekleşmezse, suçun teşebbüs aşamasında kaldığı ve suçun teşebbüs hükümlerince değerlendirmeye tabi tutulacağı belirtilmektedir.

Konunun daha iyi kavranabilmesi adına, bir örnekle şike suçuna teşebbüsü açıklayabiliriz. Örneğin, A Spor Kulübü'nün başkanı X, B Spor Kulübü'nün başkanı Y'ye ilgili spor müsabakasında yenilmeleri karşılığında 10 milyon TL teklif etmiştir. Fakat bu miktarı az gören B, A'dan teklifini 20 milyon TL olarak güncellemesini istemiştir. Bu durumda ise A, B'nin teklifini kabul etmemiş ve şike anlaşması olmamıştır, yani taraflar anlaşma sağlayamamıştır. İşte bu durumda, ilgili madde hükmü gereğince, şike suçuna teşebbüs hükümleri geçerli olacak ve A ile B bu kapsamda yargılanacaktır. Ayrıca buradaki teşebbüs hükümleri, teşvik primi suçu için de geçerlidir.

Şike suçunda, anlaşma için girişimde bulunulmasına rağmen anlaşma olmaması halinin suçun teşebbüs hali olarak kabulünün, aslında bu suçun teşebbüsten dolayı dava konusu olmasının önünü tıkayacağını belirten Özen ve Yılmaz'a (2012: 32) göre; anlaşmanın gerçekleşmediğinin ispatı ve bu yolda ceza verilmesi, uygulamada çok güç görülmektedir.

6.2. Etkin Pişmanlık

Şike ve teşvik primi suçları kapsamındaki etkin pişmanlık hükümleri, 6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 8'inci fıkrasında yer almaktadır. Anılan fıkraya göre; *“Müşabaka yapılmadan önce suçun ortaya çıkmasını sağlayan kişiye ceza verilmez.”*

Etkin pişmanlık, suçun tamamlanmasından sonra failin pişmanlık duyarak suçun işlenmesinin meydana getirdiği sonuçları gidermeye yönelik davranışlarda bulunmasıdır (Koca ve Üzülmez, 2022: 446). Yani etkin pişmanlıkta, suç tamamlanmakta ama fail suçun sonuçlarını gidermeye yönelik davranışlarda bulunmaktadır.

Yukarıdaki fıkra metninden anlaşılacağı üzere; etkin pişmanlık, sadece ilgili spor müsabakası yapılmadan önce söz konusu olabilmektedir. Hatırlanacağı üzere; şike ve teşvik primi suçları hakkında anlaşmaya varılmış olması, bu suçların oluşumu için yeterli kabul edilmekteydi. İşte ilgili anlaşma sağlandıktan sonra ve fakat spor müsabakası yapılmadan önce, suçu ortaya çıkaran kişiye ceza verilmemektedir. Burada dikkat çeken husus, spor müsabakasının henüz yapılmamış olmasıdır. Ayrıca etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanabilmesinin bir diğer şartı, suçun ortaya çıkarılmasının sağlanmasıdır.

Yukarıda belirtilen şartların gerçekleşmesi hâlinde, faile ceza verilmeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır. Buradaki düzenleme, etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması suretiyle şike suçu ve teşvik primi suçu ile etkin bir şekilde mücadele etmeyi gerçekleştirebilmek adına atılmış bir adım niteliğindedir. Ayrıca etkin pişmanlığın örgüt faaliyetleri kapsamında işlenen şike veya teşvik primi suçu çerçevesinde gerçekleşmiş olması hâlinde ise, 5237 sayılı TCK'nin 221'inci maddesinde açıklaması yer alan etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır.

6.3. İştirak

6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre; *“Şike anlaşmasının varlığını bilerek spor müsabakasının anlaşma doğrultusunda sonuçlanmasına katkıda bulunan kişiler de birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.”* Yani kişinin ilgili şike anlaşmasından haberdar olarak spor müsabakasının bu anlaşmada kararlaştırılan yönde sonuçlanmasına katkıda bulunması maddenin 1'inci fıkrasında yer alan şike suçundan dolayı cezalandırılacaktır. Burada yer alan düzenleme dolayısıyla, şike suçuna katılanların, yani şike anlaşmasının varlığından haberdar olup spor müsabakasının bu anlaşmada planlanıp kararlaştırıldığı yönde sonuçlandırılmasına katkı sağlayan kişilerin de fail gibi cezalandırılacağını ifade

etmekte olup bu durum, ceza hukukunun genel hükümlerine paralel ve uygun bir düzenlemedir.

Konuyu bir örnekle somutlaştırmak gerekirse; A Spor Kulübü'nün başkanı X ile B Spor Kulübü'nün başkanı Y, spor müsabakasının berabere sonuçlanması ve bunun karşılığında da X'in Y'nin eşine 2023 model M marka bir spor araba hediye edeceği konusunda anlaşmış ve bunun üzerine başkanlar, teknik heyetleri ve oyuncularına durumu bildirerek spor müsabakasının berabere sonuçlanması yönünde bir talimat vermiş olsun. Buradaki şike anlaşmasından haberdar olan tüm oyuncular ve teknik heyet, anlaşma kapsamında kendilerine doğrudan bir kazanç veya sair menfaat temin edilmesi vaat edilmemiş olduğu halde, spor müsabakasının berabere bitmesi yönünde oyuna katkıda bulunmuş ve taraflar golsüz berabere kalmıştır. İşte burada, sadece X ve Y değil, aynı zamanda bu şike anlaşmasından haberdar olup müsabakanın berabere bitmesine katkıda bulunan herkes, fail olarak cezalandırılacaktır.

Kanun koyucu, buradaki düzenleme ile, şike anlaşmasından haberdar olan ancak kendisine yönelik herhangi bir menfaat veya kazanç vaat edilmeyen bir oyuncunun, müsabakanın ilgili anlaşma doğrultusunda sonuçlanması adına hareket etmiş olmasını, bir anlamda, şike anlaşması yapmak ve kazanç veya sair menfaat temin etmek eylemleri ile eşdeğer görmektedir. Belirtilen düzenlemenin amacı, Altındağ'a (2015: 84) göre; kişinin şikenin varlığını bilerek ihbar etmesi durumunda kendisinin sorumluluktan kurtulacağını belirtmek istemesinden kaynaklanmaktadır. Suçla mücadele adına böyle bir düzenlemenin varlığının isabetli olduğu kanısındayız. Ayrıca konuya dair özel ve farklı hususlar olmadığından 5237 sayılı TCK'nin ilgili genel hükümlerinin uygulanacağını söylemek mümkündür.

6.4. İçtima

Önemle belirtmek gerekir ki; 6222 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği ilk hâlinde içtima hükümleri metin olarak yer almamıştır. Hatırlanacağı üzere; Türk spor ve hukuk tarihinin en geniş kapsamlı ve en büyük şike ve teşvik primi soruşturması, 3 Temmuz olarak anılan 2011 yılında gerçekleşen soruşturma, etki ve kapsamının farklı boyutları da barındırması sebebiyle, ülke gündemini epeyce meşgul etmiş ve toplumun hemen her kesimince yakından takip edilmiştir. Soruşturma kapsamında oluşan bazı yoğun nitelikli tepkiler, 6222 sayılı Kanun'da kısa sürede değişiklikler yapılmasına sebep olmuştur. İşte bu değişikliklerden birisi de suçların içtima hakkındadır.

6259 sayılı Kanunla kanun koyucu, 6222 sayılı Kanun'da birtakım değişiklikler yapmıştır. Yapılan değişiklikler kapsamında; 6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesine 10'uncu fıkra eklenmiştir. Anılan bu fıkraya göre; *"Bu maddede tanımlanan suçların bir suç işleme kararının icrası kapsamında değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi halinde, bunlardan en ağır cezayı gerektiren fiilden dolayı verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılarak tek cezaya hükmolunur."* Bu düzenleme ile, 6222 sayılı Kanun'a içtima hükümleri metin olarak getirilmiştir.

Yukarıda yer alan yeni hükümle birlikte, 6222 sayılı Kanun'da suçların içtimaı lafzen açıkça düzenlenmiştir. Bu durum, zincirleme suç hükümlerine ilişkin bir düzenlemedir. Fakat kanunda böyle bir değişikliğe gidilmesine, yani bu yeni metnin kanuna işlenmesine ihtiyaç olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü zaten, 5237 sayılı TCK'deki zincirleme suç hükümleri, burada da aynen geçerlidir. Yani şike ve teşvik primi suçlarını düzenleyen özel kanun niteliğindeki 6222 sayılı Kanun'da zincirleme suça ilişkin bir düzenleme yokken, genel kanun niteliğindeki 5237 sayılı TCK'deki zincirleme suç hükümleri zaten geçerli ve yeterlidir.

6259 sayılı Kanun'la birlikte, şike suçu ve teşvik primi bakımından öngörülen cezalarda önemli ölçüde bir indirimle gidilmiş olmasına karşın, 11'inci maddeye eklenen 9'uncu fıkra doğrultusunda, şike suçu ve teşvik primi suçu bakımından hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceği ve verilen hapis cezasının seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceği veya ertelenmeyeceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme, şike suçu ve teşvik primi suçu bakımından, neticede verilecek ceza ne olursa olsun fail hakkında verilen hapis cezasının infaz edileceği anlamına gelmektedir. Netice ceza, iki yıla kadar olan suçlarda hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya erteleme müessesesinin uygulanabildiği dikkate alındığında, yapılan yeni düzenlemenin şike ve teşvik primi suçlarıyla mücadele bakımından taşıdığı önem anlaşılacaktır.

5237 sayılı TCK'nin "Zaman bakımından uygulama" kenar başlıklı 7'nci maddesinin 2'nci fıkrasına göre; *"Suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur."* İşte bu genel hükme uygun şekilde, sonradan yürürlüğe giren ve failerin lehine olan kanun hükümleri geçerli olmuş ve ilgili soruşturma kapsamında hem öngörülen ceza miktarları önemli oranda azalmış hem de içtima düzenlemiştir. Lehe olan kanunun uygulanması, ceza hukukunun ve hukuk devletinin bir gereği olarak değerlendirilebilir.

6222 sayılı Kanun'un "Federasyonların yaptırım uygulama yetkisi" kenar başlıklı 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrasına göre; *"Bu Kanuna göre bir spor kulübüne veya*

spor kulübünün mensubuna ceza verilmesi, bu kulübün bağlı olduğu federasyonun yaptırım uygulama yetkisini ortadan kaldırmaz.” Bu düzenleme dolayısıyla, şike suçunun ve teşvik primi suçunun faillerine adli boyutta bir yaptırım uygulanmış olması, bu kişiler hakkında ilgili federasyon tarafından idari yaptırım uygulanmasına herhangi bir engel teşkil etmeyecektir.

7. YAPTIRIM VE MUHAKEME

7.1. Yaptırım ve İnfaz

Şike ve teşvik primi eylemleri hakkında, mevzuatımızda hem idari yaptırım (disiplin cezası) hem de adli yaptırım (hapis cezası ve adli para cezası) öngörülmektedir. Çalışmamız, ilgili eylemlerin Türk ceza hukuku kapsamında incelenmesinden ibaret olduğu için, idari yaptırım konuları irdelenmeyecektir.

Şike ve teşvik primi eylemlerinin ceza hukuku bağlamında seç olarak düzenlenmesi, 2011 yılında gerçekleşmiştir. Sporun ve özellikle futbolun ekonomik boyutunun ağır basmasının ardından artış gösteren haksız rekabet hallerinin bir türü olan şike ve teşvik primi eylemlerinin yasal düzenleme altına alınması, Türk Hukukunda geç kalınmış bir adım olarak belirtilmelidir (Güner, 2001: 47).

6222 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği ilk hâlinde, şike suçu için öngörülen cezai yaptırım, 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası ve 20.000 güne kadar adli para cezası idi. Teşvik primi suçu için öngörülen ceza ise, şike suçunda öngörülen cezasının yarısıdır. Bu bağlamda; Kanunun ilk hâlinde teşvik primi suçu için öngörülen cezai yaptırım, 2,5 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası ve 10.000 güne kadar adli para cezası idi. Belirtmek gerekir ki; teşvik primi suçunun cezası için belirtilen yarı yarıya formülü halen de geçerliliğini sürdürmektedir.

İşlenen suça verilecek cezanın, fiilin ağırlığı ile orantılı olmasının yanı sıra diğer kanunlarda öngörülen suçlara verilen cezalar dikkate alınmak suretiyle adil ve hakkaniyete uygun olarak belirlenmesi gerekçe gösterilerek, 6222 sayılı Kanun'da öngörülen ceza miktarlarının düşürülmesi gerektiği¹⁵ vurgulanmıştır. İşlenen fiille orantılı yaptırım uygulanması ilkesi bağlamında, her bir suç için öngörülen ceza miktarları yeniden gözden geçirilmiştir.

¹⁵ Gerek 6222 sayılı Kanun ve gerekse 6259 sayılı Kanun, 2011 tarihlidir ve her iki kanun da aynı döneme ait yasama organınca çıkarılmıştır. Kanun koyucunun bazı gerekçelerle önce belirlediği yüksek ceza miktarını daha sonra aynı kanun koyucunun başka gerekçelerle önemli miktarda azaltmış olması, manidar olup konunun siyasi boyutlarının mevcudiyeti nedeniyle, bu çalışmada konuya dair detaylara değinilmeyecektir.

Yukarıda yer alan hapis cezası miktarları, aynı yıl çıkarılan 6259 sayılı¹⁶ Kanunun 1'inci maddesiyle, önemli ölçüde azaltılmıştır. Nitekim 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası ibaresi 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası şeklinde değiştirilmiş ve öngörülen ceza miktarında büyük oranda bir düşüş gerçekleşmiştir. Ayrıca şike suçu için öngörülen adli para cezasında ise herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.

6222 sayılı Kanun'un "Şike ve teşvik primi" kenar başlıklı 11'inci maddesinin güncel olan 1'inci fıkrasına göre; "*Belirli bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek amacıyla bir başkasına kazanç veya sair menfaat temin eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.*"

6222 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden çok kısa bir süre sonra (*yalnızca 8 ay*), Kanunda öngörülen hapis cezalarının önemli ölçüde azaltılması, aynı dönemde ülke gündemini meşgul eden bir dava sürecine denk gelmektedir. Kamuoyunu oldukça meşgul eden ve Türk yargı tarihine geçtiği belirtilebilecek bir davanın sürdüğü dönemde bu şekilde bir ceza indirimine gidilmiş olması, Güner'e (2001: 36) göre; toplumda, kişilere veya yargılamalara özel yasa çıkartıldığı algısına neden olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki; Kanunun ilk halinde yer alan 5 yıldan 12 yıla kadar ibaresi ne kadar yüksekse, yeni düzenleme olan 1 yıldan 3 yıla kadar ibaresi de o kadar düşüktür.

Yukarıda görüldüğü üzere; 6259 sayılı Kanun'la, 6222 sayılı Kanun'da öngörülen ceza miktarı çok önemli boyutta düşürülmüştür. Yine öngörülen ceza miktarlarının düşürülmesinden sonra, devam eden soruşturmada öngörülen cezaların da failer lehine değiştirilmesi ceza hukukunun genel ilkelerinin gereğidir.

6222 sayılı Kanun'un mevcut hâlinde, şike suçu için öngörülen temel ceza, 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ve 20.000 güne kadar adli para cezasıdır. Kanunun 11'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında ise, suçun bazı kişiler tarafından işlenmiş olmasının

¹⁶ Aslında bu kanun, ilk başta TBMM'den 6250 sayılı Kanun olarak kabul edilmiş ve dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e bu şekilde sunulmuştur. Fakat bu kanun bir kez daha görüşülmesi için, Anayasanın değişik 89 ve 104'üncü maddeleri uyarınca Cumhurbaşkanı tarafından TBMM'ye geri gönderilmiştir. Bunun üzerine, ilgili kanun TBMM tarafından olduğu şekilde fakat bu kez 6259 sayılı Kanun olarak yeniden Cumhurbaşkanı'na gönderilmiş ve kanun koyucunun bu ısrarı doğrultusunda, ilk şekliyle yürürlüğe girmiştir. Cumhurbaşkanı'nın veto yetkisi, ilgili anayasal düzenleme gereğince, ilgili kanunun yürürlüğe girmesini engelleyememiş, sadece geciktirebilmiştir. 6259 sayılı Kanun'un kabulü, veto edilmesi ve sonunda yürürlüğe girişi sürecine dair detaylı açıklamalar için bkz. <http://www.abdullahgul.gen.tr/aciklamalar/252/81442/6250-sayili-kanun.html> (Erişim Tarihi: 08.01.2023)

nitelikli hal olarak değerlendirilip verilecek cezanın yarı oranında arttırılacağına yukarıda değinmiştik.

6259 sayılı Kanun değişikliği ile, şike suçunun cezası düşürülünce, otomatik olarak, teşvik primi suçu için öngörülen ceza miktarı da kendiliğinden düşmüştür. Nitekim, teşvik primi suçu 6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 5'inci fıkrasında "*Suçun bir müsabakada bir takımın başarılı olmasını sağlamak amacıyla teşvik primi verilmesi veya vaat edilmesi suretiyle işlenmesi halinde bu madde hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir.*" şeklinde düzenlenmektedir. Yani bu hükme göre; teşvik primi suçunun cezası, şike suçu için öngörülen ceza miktarının yarısı kadardır. O halde, Kanunun ilk hâlinde teşvik primi suçu için öngörülen ceza miktarı, 2,5 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası ve 10.000 güne kadar adli para cezası (*şike suçu için öngörülen ceza, 5 yıldan 12 yıla kadar olduğu için*) iken ilgili kanun değişikliği sonrasında bu miktar 6 aydan 1,5 yıla kadar hapis cezası şeklinde (*şike suçu için öngörülen ceza, 1 yıldan 3 yıla kadar olduğu için*) otomatik olarak değişmiştir. Şike suçu için öngörülen adli para cezası miktarında bir değişiklik olmadığı için, teşvik primi suçunda öngörülen adli para cezası miktarında da bir değişiklik olmamıştır.

6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 7'nci fıkrasına göre; "*Suçun spor kulüplerinin veya sair bir tüzel kişinin yararına işlenmesi halinde, ayrıca bunlara, şike veya teşvik primi miktarı kadar idari para cezası verilir. Ancak, verilecek idari para cezasının miktarı yüzbin Türk Lirasından az olamaz.*" Bu bağlamda; şike ve teşvik primi suçları için öngörülen hapis cezası ile adli para cezasının yanında idari para cezası (*100.000 TL'den az olmamak kaydıyla*) da öngörülmüştür.

6259 Sayılı Kanun ile 6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesine, 3 fıkra (9, 10 ve 11 olarak) eklenmiştir. Anılan bu fıkralar, şike ve teşvik primi suçlarının muhakemesi açısından ciddi ve önemli yenilikler getirmiştir. Anılan maddenin 10'uncu fıkrasına yukarıdaki içtima bölümünde yer verildiği için, bu düzenlemeye bu bölümde değinilmeyecektir.

6259 Sayılı Kanun ile 6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 11'inci fıkrasına göre; "*Bu maddede tanımlanan suçlardan dolayı cezaya mahkûmiyet halinde, kişi hakkında ayrıca Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesi hükümlerine göre, spor kulüplerinin, federasyonların, bünyesinde sportif faaliyetler icra edilen tüzel kişilerin yönetim ve denetim organlarında görev yapmaktan yasaklanmasına hükümlenir.*" Buradaki düzenlemede, bir kimsenin şike suçundan veya teşvik primi suçundan mahkûm edilmesi durumunda, o kimsenin spor kulüpleri ve federasyonlar ile bunların bünyesinde sportif faaliyet icra eden tüzel kişiliklerin yönetim ve denetim organlarında görevlendirilmesinin yasaklanması hükme

bağlanmıştır. Belli haklardan yoksun bırakılma müessesesi, burada kendini göstermekte olup bu düzenlemenin isabetli olduğu kanısındayız.

6222 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin 9'uncu fıkrasına göre; *“Bu madde kapsamına giren suçlarla ilgili olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 231 inci maddesine göre hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez; verilen hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilemez ve ertelenemez.”* Belirtilen bu düzenleme ile, şike ve teşvik primi suçları açısından hem 5271 sayılı CMK kapsamındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceği, hem verilen hapis cezasının 5237 sayılı TCK kapsamındaki seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceği hem de verilecek bu cezanın ertelenemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Böylece hırsızlık, tehdit, rüşvet, dolandırıcılık vs. gibi suçlar kapsamında verilecek cezalar hakkında yukarıda belirtilen durumlar geçerli iken, şike ve teşvik primi suçları açısından bu durumlar uygulama alanı bulamamaktadır. Sonradan getirilen bu düzenlemenin, anayasada teminat altına alınmış olan eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle, hukuki açıdan isabetli olmadığı kanısındayız. Bizce, bu düzenleme, başta spor kulüpleri ve taraftarlar olmak üzere, toplumun bazı kesimlerince oluşan tepkinin dindirilmesi adına başvuru popülist bir refleks olmaktan öte değildir.

Kanun koyucu, yaptığı değişikliklerle, şike suçu ile teşvik primi suçunun cezası için iki yönlü bir uygulamayı tercih etmiştir. Anılan değişikliklerle, toplumdaki bazı tepkiler dolayısıyla, bir yandan öngörülen ceza miktarlarını düşürülmüş, yine bu durumun toplumun başka kesimlerince tepki çekeceği düşüncesiyle, diğer yandan verilecek cezalar sonucunda hükmün açıklanmasının geriye bırakılamayacağı, verilecek cezanın seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceği ve ertelenemeyeceği hükme bağlanmıştır.

7.2. Muhakeme

Şike ve teşvik primi suçları bağlamındaki ilgili soruşturma, görevli ve yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı'nca soruşturma yapıldıktan sonra yeterli şüpheye ulaşılmaması halinde, bu doğrultuda iddianame düzenlenecek ve yetkili mahkemece iddianamenin kabulüyle kamu davası açılmış olacaktır (Sevinç Aykın, 2019: 63-64). Bundan sonra ise dava kapsamında yargılama süreci işleyecektir.

6222 sayılı Kanun'un ilk hâli yürürlükte iken, yukarıda yer alan 1'inci fıkrada ağır ceza ile asliye ceza mahkemelerine atıfta yapılırken, 6259 sayılı Kanunla, ağır ceza mahkemeleri bu fıkradan çıkarılmıştır. Bu değişikliklerle birlikte, şike ve teşvik primi suçlarına dair yargılamalar, asliye ceza mahkemelerince yürütülmektedir. Nitekim 6222 sayılı Kanun'un “Yargılama ve usul hükümleri” kenar başlıklı 23'üncü

maddesinin 1'inci fıkrasına göre; *“Bu Kanun kapsamına giren suçlardan dolayı yargılama yapmaya Hakimler ve Savcılar Kurulunun ihtisas mahkemesi olarak görevlendireceği asliye ceza mahkemeleri yetkilidir.”* Şike suçu ve teşvik primi suçu için öngörülen ceza miktarları göz önünde alındığında, bu suçların muhakemesinin asliye ceza mahkemelerince yürütülmesi olağan bir sonuçtur. Buradaki dikkat çeken husus ise, bu asliye ceza mahkemelerinin Hakimler ve Savcılar Kurulu'nca belirlenecek olmasıdır.

Şike suçu ve teşvik primi suçu için adli yaptırım dışında ayrıca idari para cezalarına da hükmedilebileceğine yukarıda değinmiştik. Yukarıda anılan maddenin 3'üncü fıkrası uyarınca; bu husustaki idari idari para cezalarına ve konuya dair diğer idari yaptırımlara Cumhuriyet Savcısı karar vermeye yetkilidir.

8. ZAMANAŞIMI

Dava zamanaşımı ve ceza zamanaşımına dair düzenlemeler, 5237 sayılı TCK'de yer almaktadır. Bir suça ilişkin dava ve ceza zamanaşımı, o suç için öngörülen cezaya göre değişmektedir.

8.1. Dava Zamanaşımı

5237 sayılı TCK'nin “Dava zamanaşımı” kenar başlıklı 66'ncı maddesinin 1'inci fıkrasının e bendine göre; *“Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası; beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl geçmesiyle düşer.”* Aynı maddenin 3'üncü fıkrasında, dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerin de göz önünde bulundurulacağı ve 4'üncü fıkrasında ise sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulacağı hükme bağlanmıştır.

6222 sayılı Kanun'un “Şike ve teşvik primi” kenar başlıklı 11'inci maddesinin 1'inci fıkrasında şike suçu, 5'inci fıkrasında ise teşvik primi suçu için öngörülen yaptırımlar düzenlenmiştir. Şike suçu için öngörülen ceza 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ve 20.000 güne kadar adli para cezası iken; teşvik primi suçu için öngörülen yaptırım, 6 aydan 1,5 yıla kadar hapis cezası ve 10.000 güne kadar adli para cezasıdır.

Şike ve teşvik primi suçlarının nitelikli hâllerinde ise cezanın yarı oranda arttırılacağına yukarıdaki bölümlerde değinmiştik. Nitekim nitelikli hâllerin mevcudiyetinde, şike suçunun nitelikli hâlinde öngörülen ceza miktarı, 1,5 yıldan 4,5 yıla kadar hapis cezası ve 30.000 güne kadar adli para cezasıdır. Teşvik primi suçunun nitelikli hâlinde öngörülen ceza ise (şike suçu için öngörülen cezanın yarısı

olacağından), 9 aydan 2 yıl 3 aya kadar hapis cezası ve 15.000 güne kadar adli para cezası olacaktır.

Yukarıda anılan ceza miktarları göz önünde bulundurulduğunda; şike ve teşvik primi suçları için öngörülen dava zamanaşımının 8 yıl olduğu, yani 8 yıl geçmesiyle kamu davasının düşeceği görülmektedir. O halde, şike ve teşvik primi suçlarında, kamu davası; 8 yıl geçmesiyle düşecek ve buradaki 8 yıllık süre, ilgili kural gereğince, suçun tamamlanma anından itibaren başlayacaktır.

8.2. Ceza Zamanaşımı

5237 sayılı TCK'nin "Ceza zamanaşımı" 68. maddesinin 1'inci maddesinin e bendine göre; *"Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez: Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl."*

Yukarıda, şike ve teşvik primi suçları için öngörülen temel cezalar ile bu suçların nitelikli hâllerinde geçerli cezaların miktarlarına sırasıyla yer vermiştik. 6222 sayılı Kanun ile 5237 sayılı TCK'nin ilgili hükümleri göz önünde bulundurulduğunda; şike ve teşvik primi suçları için öngörülen ceza zamanaşımının 10 yıl olduğu görülecektir. Yani 10 yıl geçmesiyle şike ve teşvik primi suçlarına ait cezaların infaz edilmeyeceği anlaşılmaktadır.

9. SONUÇ

Doğasında rekabet ve kazanma isteği olan spor müsabakaları, ekonomik anlamda maddi kazanç kaynağı da oluşturduğu için, dış müdahalelerin etkilerine açıktır. Diğer bir deyişle, mali açıdan önemli miktarlarda gelir kaynağı niteliğine sahip spor müsabakaları üzerinde, çeşitli yollarla usulsüzlükler gerçekleştirilebilmektedir. Yasal ve yasadışı bahis oyunlarının teknolojik imkânlar çerçevesinde küresel çapta genişleyip yaygınlaştığı bir ortam, spor müsabakalarının dış müdahalelere açıklığını daha da öne çıkarmaktadır. Çünkü para kazanmanın asıl amaç hâline geldiği bahis ortamı ve buradaki paydaşların daha çok kazanma hırsı, hukuka aykırı eylemlerin varlığını beraberinde getirmektedir. Bahsi geçen hukuka aykırı eylemlerden ne önde gelenler; şike ve teşvik primidir.

Şike ve teşvik primi eylemleri, 2011 yılına kadar mevzuatımızda ceza hukuku bağlamında suç olarak tanımlanmamaktaydı. 6222 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte, hukukumuzda ilk kez şike ve teşvik primi eylemleri, suç olarak kabul edilmiştir. Bu Kanun öncesinde ise şike ve teşvik primi eylemleri, idari yaptırım (disiplin cezası) gerektirir nitelikte idi. Şike ve teşvik primi eylemlerinin suç olarak tanımlanmasında geç kalındığını söylemek mümkündür.

6222 sayılı Kanun'un hukuk dünyasına girdiği ilk halinde, şike ve teşvik primi suçları için öngörülen cezai yaptırım oldukça yüksekti. Nitekim Kanunun ilk hâlinde, şike suçuna ilişkin öngörülen cezai yaptırım, 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezası ve 20.000 güne kadar adli para cezası idi. Ayrıca teşvik primi suçu için, şike suçuna ait cezasının yarısı öngörülmekteydi. Buna göre; Kanunun ilk hâlinde, teşvik primi suçu için öngörülen cezai yaptırım, 2,5 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası ve 10.000 güne kadar adli para cezası idi. Fakat bu yasal düzenleme, başta spor kulüpleri ve taraftarlar olmak üzere, toplumun belli kesimlerince tepki çekmiştir. Bu tepkileri görmezden gelemeyen kanun koyucu, aynı yıl çıkardığı 6259 sayılı Kanunla, şike ve teşvik primi suçları için öngörülen hapis cezalarını kayda değer ölçüde azaltmıştır. Nitekim şike suçu için öngörülen hapis cezası, 1 yıldan 3 yıla kadar, teşvik primi suçu için öngörülen hapis cezası ise 6 aydan 1,5 yıla kadar olarak yeniden düzenlenmiştir.

Kanunun ilk hâlindeki hapis cezası miktarının fazla olduğunu söylemek mümkün ise de yapılan bu değişikliklerle ortaya çıkan tablodaki hapis cezası miktarı da o denli düşüktür. Öngörülen hapis cezalarının böylesine önemli oranda azaltılarak düşürülmesinin hukuk, adalet ve caydırıcılık bağlamında isabetli olmadığı kanısındayız. Ekonomik suçlardan olan şike ve teşvik primi suçları için öngörülen hapis cezalarının, bu suçlarla mücadele bağlamında caydırıcılık oluşturabilmesi adına artırılması gerektiği fikri bizce ağır basmaktadır.

Şike ve teşvik primi suçları dolayısıyla, başta kazananlar karşısında kaybettirilenler olmak üzere, esasında toplumun genel menfaati ve bir anlamda kamu yararı zarara uğramaktadır. Toplumun spor müsabakalarına ve hatta devlete olan bakışı ve güveni dahi bu suçlar dolayısıyla zedelenmektedir. Bu güvenin yeniden inşası adında atılacak adımlardan birisinin caydırıcılık ilkesi anlamında, öngörülen hapis cezalarının artırılması gerekmektedir.

Spor oyunlarındaki usulsüzlük ve yolsuzluklardan olan şike ve teşvik primi suçları, insanlardaki ve devamında toplumdaki güven duygusunu sarsmaktadır. Bu durumun bertaraf edilmesi ve dahi önüne geçilmesi için tüm paydaşların etkin rol alması sağlanmalıdır. Caydırıcı tedbirler kapsamında, kanun koyucunun yanında ayrıca idare de (yani federasyonlar) burada etkin şekilde rol almalıdır. Örneğin, TFF Futbol Disiplin Talimatı'nda "sürekli hak mahrumiyeti" ve "bir alt lige düşürme" cezaları "verilir" ifadesiyle düzenlenmiştir. Bu ibare, hukuki yönden emredici nitelik taşımakta ve fiilin karşılığını net olarak içermektedir. Fakat ihlalde sorumluluğu bulunan kişilere "para cezası verilmesi" yaptırımı, "verilebilir" ifadesiyle düzenlenmiştir. Bu ibare ise, idareye yani federasyona ihlalde sorumluluğu bulunan kişilere para cezası verme konusunda takdir hakkı vermekte

ve fiilin karşılığı olarak net ve kesin bir hüküm içermemektedir. Bu bağlamda; şike ve teşvik primi eylemlerini gerçekleştirenlerin yanında, bu ihlallerde sorumluluğu bulunan kişilerin de kesin olarak cezalandırılması etkin şekilde hayata geçirilmelidir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan suçlar, spordaki yolsuzluklar olup etik ve ahlaki prensiplerle de bağdaşmamaktadır. Nitekim şikedeyse, spor müsabakasındaki rekabet yok edilmekte ve spor müsabakasının dış faktörlerle istenilen şekilde sonuçlandırılması sağlanmaktadır. Teşvik priminde ise zaten amacı kazanmak olan ve bu yolda çabalamakla sorumlu ve görevli olan oyunculara, başkalarının ekonomik çıkar ve menfaatleri doğrultusunda farklı bir motivasyon yüklenmektedir. Bu durumlar, sporun ruhuna asla uygun değildir. Spor müsabakaları üzerinde bu tür manipülasyonların yapılmasının ve spor etiği bağlamındaki kuralların ihlâl edilmesinin önüne geçilmelidir.

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya tek başına katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

Altındağ, O. (2015). *Şike Suçu*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi. Tam metin için bkz. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=X-M9ZoIuIoNTj2P7iY13hX5gVzhXPU14C31TFa5aGo4v3rLV8KwJyRLzK2kC_kf (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Avcı, A. (2020). *Türk Ceza Hukukunda Sporda Düzensizlik ve Şiddet*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.

Baba, Y. (2012). Şike ve Teşvik Primi Suçu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Y:3, S:10, 775-805. Tam metin için bkz. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934880.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Bayraktar, K. (2019). Şike Suçu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, 21(Özel Sayı), 2757-2772. Tam metin için

bkz. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/KOKSAL-BAYRAKTAR-1.pdf> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Chiaromonte, C. (2013). Avrupa Ülkelerinde Ceza Hukuku: Spor Sonuçlarının Manipülasyonu-Şikeyle Mücadele, Çev.: Selman Dursun. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXI(1), 1471-1476. Makalenin (çevirisinin) tam metni için bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97818> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Cin, S. (2019). *Türk Hukuku 'nda Şike ve Teşvik Primi Suçları*. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi. Tam metin için bkz. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=T1mWGp9MngYYkCSgijVtVvdTxfS3z7JGtUVN-AGYEpBlnJxRgqAM3I46tCbS93Md> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Demiral Bakırman, B. (2017). *Türk Ceza Hukukunda Şike ve Teşvik Primi Suçu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Gündoğdu, Y. (2017). Şike ve Teşvik Primi. *Bursa Barosu Dergisi*, 42(99), 114-124. Tam metin için bkz. <https://0964014d0ab50e27778abed2b29baac4a1454264.vetisonline.com/article/15817> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Güner, U. (2001). *Türk Ceza Hukukunda Şike ve Teşvik Primi Suçları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi. Tam metin için bkz. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=9MiDp3x86xrwjpi5-14w-XDl7FLyFh_9oU789H0OT0sgAIcyqgwZYPMccvHbRTPo (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Güngör, D. (2011). Şike Suçu. *Ankara Barosu Dergisi*, 2011/4, 35-43. Tam metin için bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/33793/374242> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Güreş, F. (2021). *Sporda Bütünlük: Doping, Supplement Kullanımı, Yolsuzluk, Şike ve Etik Karar Vermenin Sporun Bütünleştirici Özelliği Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi. Tam metin için bkz. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=9MiDp3x86xrwjpi5-14w-VQIESquq9AAMXsHTcowEtJXajDOCelWu3TXQfr9xsiC> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Hakeri, H. (2013). *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 16. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

Hill, D. (2010). *Şike: Futbol ve Organize Suçlar*. Çev. Eren Odabaşı, Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Işık, E. (2019). *Şike ve Teşvik Primi Eylemlerinin Spor Ceza Hukuku ve Spor Disiplin Hukukuna Yansımaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi. Tam metin için bkz. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=aEzj_IdWAsjiSAfK3qwrBvSR2kuD8zGrREpJ5nNJK--ajpSXygEbrhqZpxd9teuE (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Koca, M. & Üzülmüş, İ. (2022). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 15. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kubiciel, M. (2017). Spor Kulüpleri İçin Yeni Cezai Sorumluluk: Sporda Bahis Sahtekârlığı ve Şike Suçları, Çev. Z. Özen İnci. *Terazi Hukuk Dergisi*, 12(136), 64-72. Tam metin için bkz. <https://0964014d0ab50e27778abed2b29baac4a1454264.vetisonline.com/article/10929> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Özbek, V. Ö. (2020). *Ekonomi Ceza Hukuku: Birinci Kitap - Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özbek, V. Ö.; Doğan, K. & Bacaksız, P. (2020). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özen, M. & Yılmaz, S. (2012). Şike ve Teşvik Primi Suçları. *Ankara Barosu Dergisi*, 2012/2, 17-41. Tam metin için bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/397937> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Sevinç Aykın, G. B. (2019). *Mevzuat Açısından ve Diğer Yönleriyle Şikenin Paydaş Görüşleriyle Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi. Tam metin için bkz. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=aEzj_IdWAsjiSAfK3qwrBuecig0uN6ftK-ruyjtIHpW1o_RJzCPuUGZEpPvteaOz (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Şen, E. (2017). *3 Temmuz Sözde Şike Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tiedemann, K. (2017). *Ekonomi Ceza Hukuku*, Çev. Ayşe Nuhoglu. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tuzcuoğlu, E. (2011). Şike ve Teşvikte TFF Disiplin Yargılaması. *İstanbul Barosu Dergisi*, 85(5), 108-119. Tam metin için bkz.

<https://0964014d0ab50e27778abed2b29baac4a1454264.vetisonline.com/article/16900> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

Zelyurt, M. K. (2017). Sonuçları Açısından 3 Temmuz Şike Olayı. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 16-32. Tam metin için bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/355522> (Erişim Tarihi: 12.11.2022)